1.Як має бути організовано дистанційне навчання?

Що має зробити заклад освіти в межах організації дистанційного навчання:

- визначити форми організації освітнього процесу під час дистанційного навчання (навчальні заняття, консультації, вебінари, онлайн форуми, віртуальні екскурсії тощо);
- обрати та схвалити конкретні електронні освітні платформи, онлайн сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання.

  Водночас педагогічні працівники обирають форми, методи і засоби дистанційного навчання, визначають, у синхронному чи асинхронному режимі проводити конкретне навчальне заняття.

Зверніть увагу, що не менше 30% навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі — під час якого вчитель та учні одночасно взаємодіють та комунікують між собою в електронному освітньому середовищі (зазвичай онлайн уроки). А 70% навчального часу здійснюється взаємодія в асинхронному режимі, тобто із затримкою у часі, застосовуючи при цьому інтерактивні освітні платформи, електронну пошту, форуми, соціальні мережі тощо.

Під час дистанційного навчання має забезпечуватися регулярна взаємодія вчителя з учнями та батьками.

Під час дистанційного навчання батьки повинні сприяти виконанню дитиною освітньої та навчальних програм, досягненню передбачених ними результатів навчання, реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, дбати про фізичне та психічне здоров’я дітей, формувати у них навички здорового способу життя, а також сприяти дотриманню учнями академічної доброчесності.

2.Що таке асинхронний і синхронний режим навчання?

Асинхронний режим — це коли взаємодія між суб’єктами дистанційного навчання здійснюється із затримкою в часі. При чому застосовуються інтерактивні освітні платформи, електронна пошта, форуми, соціальні мережі тощо.

Для організації навчання в асинхронному режимі вчитель надає учням для опрацювання різноманітні навчальні матеріали (відео та аудіо, презентації, віртуальні музеї та бібліотеки тощо) та завдання для перевірки і оцінювання

знань. Учні вивчають та виконують завдання у зручний для себе час, у власному темпі та комунікують із вчителем різними способами.

Синхронний режим — це взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники одночасно перебувають в електронному освітньому середовищі або спілкуються за допомогою засобів аудіо-, відеоконференції. Інакше кажучи, це безпосередня взаємодія вчителя та учнів у режимі реального часу під час відеозв'язку — "прямий ефір". Учні бачать і чують свого педагога й можуть одразу поставити запитання, коли щось незрозуміло. Зазвичай — це онлайн уроки. Нагадуємо, що не менше 30% навчального часу організовується в синхронному режимі.

3.Чи повинен вчитель проводити онлайн-уроки?

Так, це обов'язок вчителя. Дистанційне навчання запроваджується наказом по закладу освіти, де мають бути визначені його складові саме у цьому закладі освіти та передбачені як синхронний, так і асинхронний режим проведення занять.

У синхронному режимі організовується не менше 30% навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу, решта навчального часу організовується в асинхронному режимі.

МОН рекомендує використовувати змішаний підхід, який може допомогти вчителю об'єднати переваги синхронного та асинхронного режимів, навчання в режимах онлайн та офлайн. У результаті, з одного боку, учні зможуть дотримуватися більш-менш звичного для них розкладу, а з іншого — не будуть перевантажені онлайн-присутністю.

4.Якою має бути тривалість онлайн-уроків?

Викладання навчального матеріалу під час суцільного відео уроку тривалістю 35-40 хвилин є неефективним, адже учень втомлюється і перестає сприймати інформацію. Саме тому тривалість онлайн-уроку має бути не більшою, ніж звичайний очний урок.

Існують певні вимоги, скільки часу діти різного віку можуть безперервно працювати з технічними засобами під час уроку, щоб не завдавати шкоди здоров'ю. Ці вимоги сформульовані, зокрема, у новому Санітарному регламенті:

- для учнів 1 класів — не більше 10 хвилин;
- для учнів 2 — 4 класів — не більше 15 хвилин;

- для учнів 5 — 7 класів — не більше 20 хвилин;
- для учнів 8 — 9 класів — 20 — 25 хвилин.
  При здвоєних навчальних заняттях для учнів 10 — 11(12) класів — не більше 25 — 30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15 — 20 хвилин на другому навчальному занятті.

  Також під час онлайн уроку, коли діти нерухомо сидять біля екрана, вчитель має не забувати про чергування розумової активності з фізичною, пропонуючи учням руханки та ігри, проводячи гімнастику для очей.

5.На яких платформах (сервісах) має організовуватися дистанційне навчання?

Електронні освітні платформи, онлайн сервіси та інструменти, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання, обирає та схвалює педагогічна рада закладу освіти. Рекомендуємо педагогам обирати для дистанційного навчання одну або дві освітні платформи. Це полегшить учням, вчителям та батькам організацію навчання та користування відповідними електронними ресурсами.

6.Вчитель та/або директор школи відмовляє у проведенні онлайн навчання, мотивуючи це тим, що у вчителів старі телефони та комп’ютери або вони взагалі відсутні. Що робити?

Засновник закладу освіти, відповідно до Положення, має організувати системо-технічне забезпечення дистанційного навчання в закладі освіти а керівник закладу у межах його повноважень може приймати рішення про надання педагогічним працівникам персональних комп’ютерів у тимчасове користування.

Таке рішення може прийматися, якщо карантин або інші надзвичайні обставини унеможливлюють відвідування закладу освіти і педагогічний працівник не може використовувати для організації дистанційного навчання системотехнічне забезпечення закладу освіти і водночас у нього відсутня власна комп’ютерна техніка (лист МОН від 02.11.2020 № 1/9-609 Щодо організації дистанційного навчання).

7.Що робити, якщо відсутні онлайн уроки?

Перший крок — це поговорити із класним керівником або вчителем, щоб з'ясувати причини, чому не проводяться онлайн уроки. Якщо через те, що у вчителя немає комп'ютерної техніки чи інтернету, просимо ознайомитися з попереднім роз'ясненням (запитання та відповідь №6). Якщо вчитель відмовляється від комунікації, не пояснює причину, і ситуація з проведенням онлайн уроків після розмови не змінилася — зверніться до керівника закладу освіти. А якщо директор не відреагував на ваші прохання та заяви — зверніться до відповідного управління (департаменту, відділу) освіти.

8.Як будуть оцінювати учнів під час дистанційного навчання?

Оцінювання результатів навчання учнів може здійснюватися очно або дистанційно, в синхронному або асинхронному режимі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, відеоконференцзв'язку та має здійснюватися з дотриманням вимог академічної доброчесності. Результати оцінювання фіксуються у журналах теоретичного та виробничого навчання (електронних або друкованих).

Формувальне, поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання, вибір форм, змісту та способу оцінювання здійснюють педагогічні працівники закладу освіти. Заклад освіти має право визначити власні підходи до контролю та оцінювання результатів навчання учнів, а також визначити терміни проведення та оцінювання підсумкових контрольних робіт для учнів, які не мали технічної змоги пройти онлайн-навчання та оцінювання (Методичні рекомендації МОН щодо організації дистанційного навчання).

9.Як отримати інформацію про успішність учня під час дистанційного навчання?

Перш за все батькам варто поговорити зі своєю дитиною. Запитайте, чи перевіряє та виставляє вчитель оцінки за виконані роботи. Якщо вчитель використовує для дистанційного навчання освітні платформи, приміром, Google Classroom, він може виставляти там оцінки за всі надіслані роботи. Попросіть дитину зайти на Google Classroom і показати, які оцінки та коментарі залишав педагог. Якщо вчитель проводить дистанційне навчання іншими способами — зверніться до класного керівника із проханням повідомити оцінки дитини.

Якщо у закладі освіти використовується електронний журнал та щоденник, в них виставляються оцінки. Доступ до електронного щоденника повинні мати як учні, так і батьки.

10.Чи правомірно, що вчителі дають завдання у вайбері, діти його виконують, вчитель перевіряє і зідзвонюється з тими, хто виконав погано?

Це не зовсім правомірно. Адже не менше 30% навчального часу має організовуватися у синхронному режимі. Тобто вчитель обов'язково має проводити онлайн-уроки, безпосередньо взаємодіяти з учнями. Надсилання завдань у вайбер та їхня перевірка — це лише один невеликий елемент асинхронного режиму дистанційного навчання. Вчитель має не просто давати учневі завдання і перевіряти їх, а й пояснювати навчальний матеріал, ділитися корисними навчальними матеріалами для кращого засвоєння учнями теми уроку. Також педагог має приділяти свою увагу не тільки тим учням, які виконують завдання погано, а всім учням без винятку. Адже учні, які виконали завдання успішно, також потребують уваги вчителя, його похвали. Відсутність комунікації демотивує учнів.

11.Вчитель не виходить на зв'язок, дистанційне навчання не проводиться. Що робити?

Якщо дистанційне навчання з певного предмету не проводиться — зверніться до класного керівника, щоб з'ясувати причини. Якщо вони викликані відсутністю комп'ютерної техніки чи інтернету, просимо ознайомитися з попереднім роз'ясненням (запитання та відповідь №6). Якщо вчитель продовжує не виходити на зв'язок і не пояснює причину — зверніться із заявою до керівника закладу освіти. Якщо сам керівник закладу не реагує на ваше звернення — зверніться до місцевого управління/департаменту освіти.

12.Скільки може тривати онлайн навчання перед комп'ютером (ноутбуком) чи телефоном дітей різного віку? Чи повинна бути перерва під час дистанційного навчання?

Звичайно, що перерва має бути.Якщо вчитель проводить онлайн урок, він має чергувати види навчальної діяльності, організовуючи під час уроку гімнастику для очей та для профілактики статичної втоми. Новий Санітарний регламент визначає наступні вимоги, скільки часу діти різного віку можуть безперервно працювати з технічними засобами під час уроку:

- для учнів 1 класів — не більше 10 хвилин;

- для учнів 2 — 4 класів — не більше 15 хвилин;
- для учнів 5 — 7 класів — не більше 20 хвилин;
- для учнів 8 — 9 класів — 20 — 25 хвилин.

  При здвоєних навчальних заняттях для учнів 10 — 11(12) класів — не більше 25 — 30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15 — 20 хвилин на другому навчальному занятті.

  Також, коли вчитель планує навантаження кожного уроку, він має враховувати, що самостійно учень опрацьовує матеріал довше, аніж якби він слухав пояснення вчителя. Тому важливо, щоб вчитель оптимізував тематичне планування, вилучав несуттєві фрагменти, комбінував матеріал кількох тем в одну (Методичні рекомендації МОН щодо організації дистанційного навчання).

  Опрацьовуючи навчальний матеріал та виконуючи завдання в асинхронному режимі, учні під час роботи з технічними засобами та навчання в цілому в будь-якому разі обов’язково мають робити перерви та вправи для профілактики зорової й статичної втоми. Ці вправи наводяться у додатку 3 Санітарного регламенту. Тут важливу роль вже відіграє саморегуляція учнів та батьківський контроль.

13.Яка специфіка дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами?

Під час дистанційного навчання учнів із особливими освітніми потребами враховується індивідуальна програма розвитку. Залежно від особливих потреб може передбачатися залучення допоміжних технологій дистанційного навчання (озвучування даних з екрану, голосове введення тексту, субтитри, клавіатури зі спеціальними можливостями тощо) з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів дитини.

Освітній процес під час дистанційного навчання осіб з особливими освітніми потребами забезпечується за участі асистента вчителя та/або асистента учня, проводяться додаткові психолого-педагогічні і корекційно-розвиткові заняття з урахуванням індивідуальної програми розвитку (частина 10, розділ I Положення).

Якщо учні з особливими освітніми потребами через стан здоров’я, відсутність або обмежений доступ до Інтернету, технічних засобів навчання не можуть взяти участь у синхронному режимі — використовувати доступні засоби комунікації: телефонний, поштовий зв’язок тощо (лист МОН від 02.11.2020 № 1/9-609 Щодо організації дистанційного навчання).

Якщо під час надзвичайних обставин для осіб з особливими освітніми потребами, зважаючи на порушення або інші особливості їх розвитку, не може бути проведене оцінювання результатів навчання з використанням технологій дистанційного навчання, таке оцінювання може здійснюватися очно після завершення/послаблення карантинних обмежень (у межах навчального року або до початку нового навчального року) (абзац 4, частина 4 розділ ІІІ Положення).

14.У сім'ї відсутній ноутбук (сучасний телефон) та/або швидкісний інтернет. Як має здійснюватися дистанційне навчання?

Для учнів, які не можуть взяти участь у синхронному режимі взаємодії з поважних причин (стан здоров'я, відсутність доступу або обмежений доступ до мережі Інтернет та/або технічних засобів навчання, зокрема дітей із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, багатодітних, малозабезпечених сімей тощо), заклад освіти забезпечує використання інших засобів комунікації, доступних для учнів (телефонний, поштовий зв'язок тощо) (частина 7, розділ ІПоложення).

Пропонуються наступні способи вирішення цієї проблеми :

- спільно зі Службою у справах дітей опрацьовується інформація про дітей, які не були охоплені дистанційним навчанням, та розробляєються заходи щодо залучення таких учнів до навчання з використанням дистанційних технологій;
- формується банк даних про дітей із соціально незахищених, багатодітних сімей та інших, які не мають технічних можливостей для занять з використанням технологій дистанційного навчання вдома, та забезпечується таким учням організація дистанційного навчання у навчальних кабінетах закладу освіти за графіком із дотриманням санітарних норм, передбачених Регламентом та постановою Головного державного санітарного лікаря України від 22 серпня 2020 року №50.

15.Як перевести дитину на дистанційне навчання не лише під час локдауну, а на весь навчальний рік?

Дистанційна форма здобуття освіти залишається добровільною, тобто винятково за бажанням учнів та їхніх батьків, і таку можливість має будь-який учень для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

Для того, щоб перевести дитину на дистанційну форму здобуття освіти, один із батьків має подати заяву керівнику закладу освіти до закладу освіти, який надає освітні послуги саме за дистанційною формою здобуття освіти. Оскільки не в усіх закладах можна здобувати освіту за дистанційною формою, дізнатися про ці заклади освіти можна у відповідному управлінні (департаменті) освіти.

Якщо є обставини, що об'єктивно унеможливлюють особисте подання заяви, можна подавати скановану копію або фотокопію заяви будь-якими засобами зв'язку (факсом, електронною поштою тощо). У заяві має бути інформація про те, чи є в учня умови для дистанційного навчання в синхронному та асинхронному режимах, зокрема, доступ до мережі Інтернет, персональний комп'ютер (із можливістю використання засобів аудіо-, відеоконференцзв'язку).

Зарахування (переведення) на дистанційну форму здобуття освіти здійснюється за наказом керівника закладу освіти, як правило, до початку навчального року або семестру (триместру) навчання (частина 4 розділу 2 Положення).

16.Вчитель не володіє сучасними технологіями і через це не проводить дистанційне навчання. Що робити?

У нових умовах, які трансформували освіту, володіння цифровими навичками, уміння користуватися технологіями дистанційного навчання — це вже вимога, необхідність.

Педагогічний працівник зобов'язаний опановувати цифрові компетенції, бо це вимога часу. Вчителю постійно треба шукати можливості для навчання (курси, вебінари, посібники у різних форматах тощо). Наразі можливостей розвивати свої цифрові навички чимало. Керівник закладу освіти має цьому посприяти. Тому зверніться до класного керівника та директора закладу освіти і поясніть ситуацію. Хоча вчитель вже давно мав розпочати навчання з опанування технологій. А поки конкретний педагог навчається, адміністрація закладу має запропонувати альтернативні варіанти проведення дистанційного навчання.

17.Під час дистанційного навчання вчитель спілкується російською мовою, хоча мова навчання в нашій школі (класі) українська. Що робити?

Звернутися до класного керівника і повідомити про це. Якщо звернення було безрезультатним — звернутися до керівника закладу освіти. Адже педагог, який проводить дистанційне навчання російською, грубо порушує вимоги статті 7 Закону України “Про освіту”, яка чітко визначає, що мовою освітнього процесу є державна мова. Так само, варто враховувати, що 16 січня 2021 року набула чинності норма статті 30 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», відповідно до якої, державна мова обов’язкова до використання. Якщо на місцевому рівні розв’язати проблему не вдалося — звертайтеся до місцевого управління/департаменту освіти. Також із цим питанням ви можете звернутися до освітнього чи/та мовного омбудсменів.

18.Чи можна учню записувати онлайн урок із вчителем? Чи можна просити у вчителя записувати онлайн уроки й надавати до них доступ батькам, бо дитина одна вдома і не може сама увімкнути та налаштувати ноутбук?

Асинхронний режим навчання передбачає, що вчитель може записати онлайн урок та надавати його учням для опрацювання. Якщо учень бажає записати онлайн урок, він має попередити про це вчителя.

Варто знати і суворо дотримуватися вимог закону про те, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (стаття32 Конституції України). Запис уроку є певним збиранням інформації про особу. Але якщо під час онлайн уроку здійснюються протиправні діїособою, яка обіймає посаду, пов’язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень, запис допускається без їх дозволу за умови, що зйомки спрямовані на захист прав людини.

Відповідно до статті 307 Цивільного кодексу України, фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається (згода за замовчуванням), якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру.

Тому учень та/або батьки мають попередити вчителя про запис онлайн уроку.

Докладніше про фото та відеофіксацію під час освітнього процесу можна прочитати у наших роз’ясненняхна сайті освітнього омбудсмена.

19.Чим дистанційне навчання відрізняється від сімейного навчання та екстернату?

Дистанційна форма здобуття освіти— це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (частина 4, стаття 9 Закону України “Про освіту”).

Простими словами, під час дистанційної освіти вчитель постійно комунікує з учнями, проводить онлайн уроки, взаємодіє з учнем у асинхронному режимі.

Сімейна (домашня) форма здобуття освіти— це спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками для здобуття формальної (дошкільної, повної загальної середньої) та/або неформальної освіти. Відповідальність за здобуття освіти дітьми на рівні не нижче стандартів освіти несуть батьки. Оцінювання результатів навчання та присудження освітніх кваліфікацій здійснюються відповідно до законодавства (частина 7, стаття 9 Закону України“Про освіту”). Тобто в сімейній формі здобуття освіти саме батьки організовують освітній процес дитини та несуть відповідальність за здобуття дитиною освіти й рівень її знань.

Екстернатна форма здобуття освіти (екстернат)— це спосіб організації навчання здобувачів освіти, за яким освітня програма повністю засвоюється здобувачем самостійно, а оцінювання результатів навчання та присудження освітньої кваліфікації здійснюються відповідно до законодавства (частина 6, стаття 9 Закону України“Про освіту”). Тобто учень вивчає всю програму самостійно, звільняючись від шкільних занять, але зобов’язаний підтверджувати рівень своїх знань на певному рівні освіти.

20. Дитині важко навчатися дистанційно, не сприймає інформацію, губиться увага. Що робити?

Дистанційне навчання є викликом як для тих, хто навчає, так і для учнів. Тривале перебування перед екранами гаджетів підвищує втому та

розфокусовує увагу, адже така діяльність не властива дитячому віку. Тому втрата уважності під час уроку може бути нормою.

Під час дистанційного навчання дитини батькам насамперед потрібно розуміти, що дитина може не мати жодних проблем з увагою, а просто перевтомлюватися від онлайн уроків, самостійного опрацювання матеріалу та постійної роботи з гаджетами. Тому цю проблему варто розв'язувати за допомогою організаційних рішень.

Декілька порад про те, як допомогти дитині організувати навчальний процес вдома:

1. Плануйте день та слідкуйте за дотриманням режиму дня. Якщо у закладі освіти є фіксований розклад уроків, які потребують включення у чітко визначений час — роздрукуйте цей розклад, щоб він був у дитини перед очима. Якщо в закладі освіти немає чіткого розкладу під час дистанційного навчання — розробіть такий розклад для дитини самостійно.
2. Оберіть разом з учнем одяг для "роботи". Так званий "дрес-код" допоможе дитині "увійти в роль учня" та зосередитися на роботі.
3. Організуйте робоче місце. Воно має гарно освітлюватися (за можливості — денним світлом), бути зручним та обладнаним необхідною технікою.
4. Чергуйте періоди навчання та відпочинку. Зауважте, ми звикли відпочивати з використанням гаджетів, проте під час дистанційного навчання такий відпочинок не є зміною діяльності: очі не відпочивають від монітору, а мозок від обробки інформації. Також пам'ятайте про необхідність фізичної активності. Прогулянки на свіжому повітрі, танці та руханка під час перерв стануть помічниками для відпочинку тіла і психіки дитини.
5. Розробіть систему заохочень. Складіть разом зі своєю дитиною своєрідний чек-лист заохочень за успіхи у навчанні. Не радимо мотивувати учня фінансовими винагородами. Краще мотивувати враженнями: переглядом кіно вдома, читанням книг, прогулянками до парку, відвідинами ковзанки тощо. Такий чек-лист можна намалювати чи створити у графічному редакторі та повісити у робочому куточку.
6. Ще однією формою підтримки мотивації дитини до навчання є постійна фіксація успіхів у навчанні. Наприклад, учень отримав високу оцінку за домашнє завдання, уважно вислухав нову тему від вчителя чи прочитав параграф із новим матеріалом: це треба обов'язково відзначити, створюючи своєрідний "шлях до успіху". Таке відстеження батьками дитячих успіхів допоможе дитині відчувати свій прогрес та прагнути більшого.